نفت و انرژی

ایران به دنبال توسعه مبادلات گازی با اعضای جی‌ئی‌سی‌اف است

سرپرست وزارت نفت از رایزنی ایران با کشورهای صادرکننده گاز برای توسعه همکاری‌های انرژی، ایجاد بازار مشترک و تقویت مبادلات گازی در حاشیه هشتمین نشست جی‌ئی‌سی‌اف خبر داد.

به گزارش زمان به نقل از شانا، حمید بورد روز یکشنبه، سوم آبان‌ماه پیش از عزیمت به روسیه برای شرکت در هشتمین نشست سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز (جی‌ئی‌سی‌اف) درباره اهداف این سفر گفت: ایران از بنیان‌گذاران این مجمع است و مواضع جمهوری اسلامی ایران از سوی رئیس‌جمهوری در نشست سران و بنده در نشست وزارتی مجمع کشورهای صادرکننده گاز تشریح می‌شود. وی افزود: در حاشیه این نشست، دیدارهای دوجانبه‌ای با وزیران نفت و انرژی کشورهای عضو مجمع خواهیم داشت و درباره توسعه همکاری‌ها و فعالیت‌های دوجانبه مذاکره خواهیم کرد. سرپرست وزارت نفت درباره مهم‌ترین محورهای موردنظر در این نشست تصریح کرد: از موضوع‌های مهم، بررسی راهکارهای حفظ و صیانت از زیرساخت‌های انرژی در شرایط جنگ و بحران و همچنین پیگیری مبادلات گازی با کشورهای صادرکننده و راهکارهای توسعه این مبادلات است. بورد ادامه داد: ایجاد بازار مشترک گاز و هماهنگی بیشتر میان کشورهای صادرکننده برای اتخاذ سیاست‌های مشترک در حوزه صادرات گاز نیز از دیگر موضوع‌هایی است که بر آن تأکید خواهیم کرد. وی با اشاره به موضوع دیدار با مقام‌های روسی در حاشیه این نشست گفت: روابط ایران و روسیه در حوزه انرژی روابط مناسبی است. شرکت‌های روسی قراردادهایی در توسعه برخی میدان‌های نفت و گاز ایران دارند و در زمینه تبادل گاز نیز مذاکراتی بین دو کشور در جریان است. سرپرست وزارت نفت تأکید کرد: امیدواریم در این سفر بتوانیم به نتایج مطلوبی دست یابیم و زمینه برای تقویت همکاری‌ها و توسعه تبادلات انرژی بین ایران و روسیه بیش از پیش فراهم شود.

گفتنی است حمید بورد صبح روز یکشنبه، سوم آبان‌ماه به‌منظور همراهی مسعود پزشکیان در هشتمین نشست سران و شرکت در بیست‌وهشتمین نشست وزارتی مجمع کشورهای صادرکننده گاز عازم مسکو، پایتخت روسیه شد.

بیست‌وهشتمین نشست وزارتی مجمع کشورهای صادرکننده گاز دوشنبه (چهارم آبان)، یک روز پیش از برگزاری نشست سران این مجمع برگزار می‌شود.

خوراک ان‌جی‌ال ۳۱۰۰ افزایش می‌یابد

مجری طرح‌های نگهداشت و افزایش تولید طرح‌های توسعه تقرب شرکت نفت مناطق مرکزی ایران از نزدیک‌شدن خط لوله ۱۲ اینچ دالان به مرحله راه‌اندازی خبر داد و گفت: با بهره‌برداری از این خط، روزانه ۱۲ میلیون فوت‌مکعب گاز همراه نفت این میدان جمع‌آوری و به خوراک کارخانه ان‌جی‌ال ۳۱۰۰ اضافه می‌شود.

به گزارش زمان به نقل از وزارت نفت، مهدی جهانبخش شجاعی درباره تکمیل عملیات نصب خط لوله ۱۲ اینچ دالان اعلام کرد: این خط لوله به طول بیش از ۴۸ کیلومتر با هدف انتقال گازهای همراه نفت میدان دالان، جلوگیری از سوزاندن این گازها در مشعل‌ها و تأمین بخشی از خوراک کارخانه ان‌جی‌ال ۳۱۰۰ طراحی و اجرا شده است. وی افزود: با راه‌اندازی این خط، روزانه ۱۲ میلیون فوت‌مکعب گاز همراه نفت به خوراک کارخانه ان‌جی‌ال ۳۱۰۰ افزوده و زمینه جمع‌آوری گازهای همراه و کاهش سوزاندن آن‌ها در مشعل‌های میدان دالان فراهم می‌شود.

مجری طرح‌های نگهداشت و افزایش تولید طرح‌های توسعه تقرب شرکت نفت مناطق مرکزی ایران با بیان اینکه این پروژه آخرین حلقه زنجیره تأمین خوراک کارخانه ان‌جی‌ال ۳۱۰۰ به شمار می‌رود، گفت: عملیات اجرایی با نظارت متخصصان شرکت نفت مناطق مرکزی ایران و استفاده از توان پیمانکاران داخلی انجام شده است.

شجاعی با اشاره به اینکه در اجرای این پروژه بیش از ۴۸ هزار متر خط لوله زیرزمینی و ۹۳۰ متر خط لوله روزمینی نصب شده است، ادامه داد: عبور خط لوله از بستر رودخانه‌های میمه و دویرج نیز از بخش‌های فنی و چالش‌برانگیز این پروژه بود. برای عبور از رودخانه میمه، عملیات اجرای خط لوله در ۲ بخش به طول‌های ۲۶۴ و ۲۰۴ متر انجام شد و طول خط اجراشده در محدوده رودخانه دویرج نیز به ۲۴۰ متر می‌رسد. وی با اشاره به پایان عملیات نصب خط لوله روزمینی در محدوده واحد بهره‌برداری دهلران بیان کرد: عملیات اجرایی این بخش از پروژه از حدود یک سال پیش آغاز شد و با وجود چالش‌های موجود، اکنون پایان یافته است. پیش‌بینی می‌شود این خط لوله به‌زودی وارد مرحله راه‌اندازی شود. مجری طرح‌های نگهداشت و افزایش تولید طرح‌های توسعه تقرب شرکت نفت مناطق مرکزی ایران تأکید کرد: بهره‌برداری از خط لوله ۱۲ اینچ دالان افزون بر تأمین خوراک کارخانه ان‌جی‌ال ۳۱۰۰، به کاهش آلاینده‌های محیط زیستی ناشی از سوزاندن گازهای همراه نفت و فراهم‌شدن زمینه تولید بهینه و پایدار کمک می‌کند.

مفقودی
برگ سبز و کارت ماشین پژو ۲۰۷ مدل ۹۹ با شماره پلاک ۳۵۲ج۸۱ ایران ۹۲ با شماره موتور ۱۸۲A۰۱۰۷۸۱۷ و شماره شاسی NAAP۰۳EE۹LJ۰۲۲۹۱۵ مفقود گردیده و از درجه اعتبار ساقط می باشد.
الف ۶۹

"زمان" تغییر قواعد بازی در بازار طلای آنلاین را بررسی کرد

طلای آنلاین؛ تغییر در مجوزها، بازآرایی نظارت

فائزه حیدری- با اصلاح دستورالعمل اجرایی خرید و فروش برخط طلا و نقره، دریافت تأییدیه بانک مرکزی برای صدور، تمدید و ابطال مجوز سکوهای فعال در این بازار الزامی نیست و اختیار تعیین ساعت فعالیت آن‌ها نیز از چارچوب دستورالعمل حذف شده است. در کنار این تغییرات، مسئولیت راهبری سامانه ناظر به سازوکاری کارگروهی سپرده شده و نحوه صحت‌سنجی اطلاعات کاربران و تعهدات طلایی سکوها نیز تغییر کرده است؛ تحولاتی که می‌تواند بر شیوه فعالیت پلتفرم‌ها و تقسیم مسئولیت میان دستگاه‌های ناظر اثر بگذارد.

مجوزدهی با یک تغییر مهم

دستورالعمل اجرایی خرید و فروش طلا و نقره به‌صورت برخط، در ۲۷ مهر ۱۴۰۴ به تصویب هیئت وزیران رسید و ۱۴ آبان همان سال ابلاغ شد. در چارچوب اولیه، اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی پس از انجام استعلام‌های موردنیاز و اخذ تأییدیه بانک مرکزی، مسئول صدور، تمدید و ابطال مجوز سکوها بود. اکنون با حذف عبارت مربوط به تأییدیه بانک مرکزی از ماده ۲، این تأییدیه دیگر شرط صریح صدور، تمدید و ابطال مجوز در متن دستورالعمل نیست.

با این تغییر، فرآیند مجوزدهی بر مبنای ضوابط مصوب هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار و از مسیر اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی دنبال می‌شود. این تصمیم را باید از حذف کامل نظارت بانک مرکزی بر بازار طلا تفکیک کرد؛ زیرا وظایف مرتبط با زیرساخت پرداخت، ضوابط بانکی و خزانه‌های مورد تأیید این بانک، موضوعاتی جداگانه‌اند.

ساعت فعالیت سکوها از چارچوب قبلی خارج شد

یکی دیگر از تغییرات مهم، حذف ماده ۹ دستورالعمل اولیه است؛ ماده‌ای که تعیین فعالیت روزانه و ساعت کاری سکوها را به ضوابط ابلاغی بانک مرکزی واگذار می‌کرد. با حذف این ماده، اختیار تعیین ساعات فعالیت سکوها بر اساس آن حکم مشخص از دستورالعمل خارج شده است.

این تغییر، علاوه بر کوتاه‌تر شدن مسیر مجوزدهی، یکی از محدودیت‌های پیش‌بینی‌شده در چارچوب قبلی را نیز دستخوش تغییر می‌کند. با این حال، از حذف حکم یادشده به‌تنهایی نمی‌توان نتیجه گرفت که همه سکوها بلافاصله ساعات فعالیت خود را تغییر خواهند داد؛ نحوه اجرای مقررات و شرایط عملیاتی هر سکو همچنان اهمیت دارد.

سامانه ناظر؛ تغییر در مدیریت و نظارت

سامانه ناظر یکی از اجزای اصلی سازوکار کنترل معاملات آنلاین طلا و نقره است. این سامانه برای بررسی تطابق تعهدات سکوها در برابر مشتریان با میزان طلای موجود در خزانه‌ها و ثبت و پایش معاملات پیش‌بینی شده است. در دستورالعمل اولیه، طراحی و ایجاد سامانه و تدوین ضوابط نظارتی و بهره‌برداری از آن بر عهده بانک مرکزی قرار داشت. اصلاحیه جدید، این ساختار را تغییر داده و راهبری سامانه ناظر را به کارگروه موضوع ماده ۱۷ واگذار کرده است. وزارت اطلاعات در این سازوکار مسئولیت راهبری موضوع سامانه ناظر را از طریق کارگروه بر عهده خواهد داشت. همچنین وزارت امور اقتصادی و دارایی و دبیرخانه ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی به ترکیب پیش‌بینی‌شده کارگروه اضافه شده‌اند. این کارگروه علاوه بر هماهنگی میان دستگاه‌های مرتبط، وظیفه پیگیری تخلفات و گزارش آن‌ها به مراجع ذی‌صلاح را در چارچوب مصوبه بر عهده دارد.

اطلاعات کاربران چگونه بررسی می‌شود؟

در دستورالعمل قبلی، دبیرخانه هیئت عالی نظارت بر سازمان‌های صنفی کشور با همکاری فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران موظف بود فهرست کاربران و میزان طلای تعهدشده سکوها را صحت‌سنجی و اطلاعات را برای درج در سامانه ناظر و تطبیق با مقررات در اختیار بانک مرکزی قرار دهد. در متن اصلاحی، فرماندهی کل انتظامی جمهوری اسلامی ایران با همکاری دبیرخانه هیئت عالی نظارت بر سازمان‌های صنفی کشور، اطلاعات همه کاربران و میزان طلای تعهدشده سکوها را صحت‌سنجی می‌کند و اطلاعات را برای درج و تطبیق در اختیار خود سامانه ناظر قرار می‌دهد. بنابراین، مقصد اطلاعات صحت‌سنجی‌شده تغییر کرده و این داده‌ها مستقیماً در سازوکار سامانه ناظر به کار گرفته می‌شوند.

مسئولیت سکوها در برابر مشتریان پابرجاست

با وجود تغییرات جدید، بخش مهمی از الزامات مربوط به معاملات و حفاظت از حقوق مشتریان همچنان در دستورالعمل باقی مانده است. خرید و فروش باید در چارچوب ضوابط تعیین‌شده انجام شود و معاملات سکوها مشمول ضمانت دولت و نظام بانکی نیست. همچنین، پرداخت مشتری به سکو باید از طریق درگاه پرداخت معرفی‌شده و مورد تأیید بانک مرکزی صورت گیرد و استفاده از ابزارهای تسویه غیربانکی غیرمجاز، مانند رمزارز یا کیف پول بدون مجوز، ممنوع است.

سکوها همچنین مجاز نیستند امکان معامله مستقیم طلا و نقره میان مشتریان را فراهم کنند؛ خرید مشتری باید از خود سکو و فروش او نیز به همان سکو انجام شود. پیش از فروش، موجودی طلا یا نقره باید در خزانه تأیید شده باشد و تعهدات سکو با موجودی قابل عرضه تطبیق داده شود. مشتری نیز باید پیش از معامله از هزینه‌ها، کارمزدها و شرایط تحویل آگاه شود. در نهایت، اصلاحیه جدید بیش از آنکه به معنای کنار رفتن کامل بانک مرکزی از بازار طلای آنلاین باشد، بازتعریف بخشی از اختیارات و مسئولیت‌ها میان نهادهای مرتبط است.

حذف تأییدیه مجوز و تغییر مدیریت سامانه ناظر، دو محور اصلی این تحول به شمار می‌روند؛ اما ارزیابی آثار آن بر امنیت معاملات، شفافیت تعهدات و اعتماد مشتریان، به نحوه اجرای ضوابط و عملکرد واقعی سامانه ناظر وابسته خواهد بود.

faezeh.heidari.v@gmail.com

مرز تجاری ریمدان ایران و پاکستان باز شد؛ فقط یک مرز با عراق بسته است

رئیس کمیسیون حمل‌ونقل اتاق بازرگانی تهران، از بازگشایی مرز تجاری ریمدان ایران و پاکستان خبر داد و گفت: جز گذرگاه مرزی الشیب، سایر مرزهای ایران و عراق باز است.

به گزارش زمان به نقل از مهر، پیمان سنندجی، رئیس کمیسیون حمل‌ونقل اتاق بازرگانی تهران، از بازگشایی مرز تجاری ریمدان ایران و پاکستان خبر داد و گفت: با توجه به وجود مشکلات در ترخیص کالا از برخی گذرگاه‌های مرزی ایران و پاکستان به دلیل بعضی آیین‌نامه‌های گمرکی، این مشکلات برطرف شده است و در حال حاضر صادرات و واردات از طریق مرز ریمدان بدون مانع انجام می‌شود.

وی درخصوص آخرین وضعیت مرزهای تجاری ایران و عراق افزود: جز گذرگاه مرزی الشیب، سایر مرزهای ایران و عراق باز هستند و تردد در آن‌ها بدون مشکل ادامه دارد.

سنندجی ادامه داد: در حال حاضر، تنها گذرگاه مرزی الشیب در استان میسان عراق، در مقابل مرز چذابه ایران، بسته است و تردد خودروهای مسافری و کامیون‌های تجاری از این گذرگاه انجام نمی‌شود.

صدور خودکار ۱۰ هزار مجوز کسب‌وکار در هفته اول آبان

معاون سیاست‌گذاری وزارت اقتصاد و دارایی از صدور خودکار دست‌کم ۱۰ هزار مجوز کسب‌وکار در هفته اول آبان خبر داد؛ مجوزهایی که با وجود پایان مهلت قانونی، به دلایل ناموجه صادر نشده‌اند.

به گزارش زمان، مرتضی زمانیان در گفتگو با رسانه ملی با اشاره به تکلیف وزارت اقتصاد برای صدور خودکار مجوزها در صورت تأخیر غیرموجه دستگاه‌ها اظهار کرد: اگر متقاضی در مهلت تعیین‌شده مجوز خود را دریافت نکند و دلایل صادرنشدن آن نیز به وی اعلام نشود، وزارت اقتصاد موظف است مستقیماً برای صدور مجوز اقدام کند. وی با بیان اینکه اولویت، صدور مجوز از سوی دستگاه مسئول در مهلت قانونی است، افزود: صدور خودکار از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور ممکن است در ادامه فعالیت کسب‌وکارها و تعامل صاحبان مجوز با دستگاه‌های مربوط، مشکلاتی ایجاد کند. معاون اقتصادی وزارت اقتصاد با اشاره به پیگیری‌های انجام‌شده برای تعیین تکلیف مجوزهای معوق گفت: چند هفته پیش اعلام کردیم که در حال تعامل با دستگاه‌ها هستیم و در صورت اقدام‌نکردن آنها، صدور خودکار مجوزها را در دستور کار قرار می‌دهیم. پس از این اعلام، برخی دستگاه‌ها همکاری کردند و بخشی از مجوزهای معوق صادر شد. زمانیان تأکید کرد: دریافت‌کنندگان مجوزهای خودکار از تمام حقوق قانونی صاحبان مجوز و فعالان کسب‌وکار برخوردارند و مسئولیت حقوقی ناشی از تأخیر غیرموجه در صدور مجوز بر عهده دستگاهی است که در انجام وظیفه خود تعلل کرده است.

وی ابراز امیدواری کرد با همکاری دستگاه‌هایی که همچنان در صدور مجوزها تأخیر دارند، نیازی به تکرار این اقدام نباشد و افزود: در غیر این صورت، صدور خودکار مجوزها در مراحل بعدی نیز ادامه خواهد یافت.

سخنگوی انجمن تلفن همراه مطرح کرد

هشدار درباره گسترش واردات غیررسمی موبایل

سخنگوی انجمن تلفن همراه با انتقاد از کنار گذاشته شدن شبکه رسمی توزیع از واردات نسل‌های جدید موبایل، نسبت به گسترش واردات مسافری و شبکه غیر رسمی واردات به کشور هشدار داد و گفت: وقتی تقاضای مصرف‌کننده وجود دارد بی شک محدودیت رجیستری الزاما مانع تامین کالا و خروج ارز نمی‌شود و منطقی‌تر آن است که این تقاضا از مسیر رسمی، شفاف و قابل نظارت پاسخ داده شود.

به گزارش زمان به نقل از ایسنا، میثم دوست‌محمدی – سخنگوی انجمن تلفن همراه، تبلت و لوازم جانبی ایران -با اشاره به چالش‌های پیش‌روی شبکه رسمی تامین و توزیع اظهار تلفن همراه و ابعاد مختلف در حوزه رجیستری گفت: فعالان شبکه توزیع، همانند سایر بازارهای دنیا، با ورود نسل‌های جدید فناوری برای تامین کالا، گردش سرمایه و استمرار فعالیت اقتصادی خود برنامه‌ریزی می‌کنند و زمانی که این شبکه از چرخه رسمی تامین محصولات جدید کنار گذاشته شود، طبیعتا بخشی از بنگاه‌های اقتصادی ناچار به کوچک‌تر کردن فعالیت خود خواهند شد؛ موضوعی که مستقیما هم بر اشتغال فروشگاه‌ها، شرکت‌های توزیع‌کننده و سایر فعالان این زنجیره در سراسر کشور تاثیر می‌گذارد و هم بر چالش تامین خدمات پس از فروش نیز فشار بیشتری وارد می‌کند. وی با اشاره به رویه واردات مسافری تصریح کرد: امکان تامین برخی دستگاه‌ها مانند نسخه‌های جدید اپل از مسیر مسافری وجود دارد، اما شبکه رسمی واردات و توزیع کشور از چنین ظرفیتی محروم بوده و برای آن ممنوع است . در حالی که واردات تجاری می‌تواند با گارانتی معتبر، خدمات پس از فروش، پاسخ‌گویی مشخص، ایجاد اشتغال و حفظ منافع دولت (حقوق ورودی و تعرفه گمرکی) همراه باشد. استفاده تجاری از ظرفیت واردات مسافری ممکن است هزینه‌های واسطه‌گری را افزایش داده و در نهایت قیمت تمام‌شده کالا برای مصرف کننده را بالاتر ببرد. سخنگوی انجمن تلفن همراه خاطرنشان کرد: موضوع زمانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که احتمال تسری چنین محدودیت‌هایی به سایر تلفن‌های همراه با ارزش بیش از ۵۰۰ دلار نیز مطرح باشد. با توجه به شرایط بازار، این تصمیم می‌تواند بخش گسترده‌تری از محصولات مورد نیاز مصرف‌کنندگان را دربرگیرد و عملا اهدافی را که طرح رجیستری برای مقابله با قاچاق و سامان‌دهی بازار دنبال می‌کند، با چالش مواجه سازد. دوست‌محمدی در پایان تاکید کرد: باید رویه واردات تجاری این محصولات، همانند گذشته، امکان‌پذیر باشد چراکه وقتی تقاضای مصرف‌کننده وجود دارد بی شک محدودیت رجیستری الزاما مانع تامین کالا و خروج ارز نمی‌شود و منطقی‌تر آن است که این تقاضا از مسیر رسمی، شفاف و قابل نظارت پاسخ داده شود چراکه در این رویکرد ضمن برخورداری مصرف کنندگان از گارانتی معتبر و خدمات پاسخ‌گو، موجب حفظ فعالیت و اشتغال شبکه باسابقه تامین و توزیع، صیانت از منافع دولت و جلوگیری از گسترش بازار غیررسمی خواهد شد و نظارت بر اصالت کالا، قیمت‌گذاری و مسئولیت عرضه‌کنندگان را امکان‌پذیرتر می‌کند.

نگاه روز

الزامات مهار تورم در شرایط جنگی

دکتر فرزانه احمدیان یزدی

اعطای جایزه نوبل اقتصاد ۲۰۲۴ به رابرت هال و مایکل وودفورد، بار دیگر یکی از بنیادی‌ترین پرسش‌های اقتصاد کلان را در کانون توجه قرار داده است: آیا بانک مرکزی می‌تواند مستقل از وضعیت مالی دولت، ثبات قیمت‌ها را تضمین کند؟ پاسخ اقتصاد کلان جدید به این پرسش، بر ضرورت هماهنگی سیاست‌های پولی و مالی تاکید دارد. این موضوع برای اقتصاد ایران، به‌ویژه در شرایط پس از جنگ اخیر با آمریکا و اسرائیل، اهمیتی دوچندان یافته است؛ زیرا تورم کنونی را نمی‌توان صرفا پیامد رشد نقدینگی یا افزایش نرخ ارز دانست، بلکه باید آن را حاصل برهم‌کنش ناترازی‌های مالی، محدودیت منابع ارزی، شوک‌های عرضه و انتظارات تورمی تحلیل کرد. در چارچوب متعارف سیاست پولی، بانک مرکزی با مدیریت نرخ بهره، کنترل رشد نقدینگی و هدایت انتظارات می‌کوشد تورم را مهار کند. بااین‌حال، پژوهش‌های وودفورد و ادبیات مرتبط با نظریه مالی تعیین سطح قیمت‌ها نشان می‌دهند که اثربخشی این ابزارها به وضعیت مالی دولت نیز وابسته است. اگر تعهدات مالی دولت با ظرفیت درآمدزایی و ایجاد مازادهای اولیه آتی سازگار نباشد، تلاش بانک مرکزی برای تثبیت قیمت‌ها ممکن است با محدودیت جدی مواجه شود. در چنین شرایطی، مساله صرفا میزان خلق پول در زمان حاضر نیست، بلکه انتظارات فعالان اقتصادی درباره نحوه تامین مالی تعهدات آینده دولت نیز اهمیت می‌یابد. هنگامی که خانوارها و بنگاه‌ها انتظار دارند کسری‌های بودجه در نهایت از طریق افزایش پایه پولی، کاهش ارزش پول ملی یا تعدیل سطح عمومی قیمت‌ها تامین شوند، رفتار قیمت‌گذاری و تصمیم‌های مالی آنان می‌تواند حتی پیش از تحقق کامل این سیاست‌ها تغییر کند. این وضعیت با مفهوم «سلطه مالی» ارتباط نزدیکی دارد؛ شرایطی که در آن نیازهای تامین مالی دولت، استقلال عملی و اثربخشی سیاست پولی را محدود می‌کند. در اقتصاد ایران، وابستگی بخشی از منابع بودجه به درآمدهای نفتی، ناترازی‌های ساختاری و محدودیت دسترسی به منابع مالی پایدار، زمینه چنین تعارضی را فراهم کرده است. جنگ اخیر ایران با آمریکا و اسرائیل را باید یک شوک چندبعدی اقتصاد کلان تلقی کرد که همزمان بر منابع و مصارف بودجه عمومی اثر می‌گذارد. از یک‌سو، افزایش هزینه‌های دفاعی، امنیتی، بازسازی زیرساخت‌های آسیب‌دیده و حمایت از خانوارها و بنگاه‌های متاثر از جنگ، فشار بر مخارج دولت را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، اختلال در فعالیت‌های اقتصادی، تجارت خارجی و صادرات نفتی و غیرنفتی می‌تواند درآمدهای مالیاتی و ارزی دولت را کاهش دهد. حاصل این دو تحول، افزایش شکاف میان منابع و مصارف بودجه است. اهمیت تورمی این شکاف، بیش از اندازه اسمی کسری بودجه، به شیوه تامین مالی آن وابسته است. چنانچه دولت برای پوشش کسری به منابع بانک مرکزی، شبکه بانکی یا سازوکارهایی متکی شود که نهایتا به افزایش پایه پولی منجر می‌شوند، فشار تورمی تشدید خواهد شد. حتی تامین مالی از طریق انتشار اوراق بدهی نیز در صورت نبود چشم‌انداز معتبر برای بازپرداخت و استمرار کسری‌های ساختاری، می‌تواند به افزایش هزینه تامین مالی دولت و تشدید نگرانی درباره پایداری بدهی بینجامد. بنابراین، جنگ لزوما منشأ اولیه تورم ساختاری ایران نیست، اما می‌تواند از طریق تشدید ناترازی مالی و محدود کردن گزینه‌های تامین مالی غیرتورمی، به عامل تقویت‌کننده و تداوم‌بخش آن تبدیل شود. دومین کانال مهم اثرگذاری جنگ بر تورم ایران، بازار ارز است. کاهش حجم صادرات نفتی و غیرنفتی، اختلال در مسیرهای حمل‌ونقل و مبادلات مالی و افزایش هزینه‌های تجارت، می‌تواند عرضه موثر ارز را در اقتصاد محدود کند. در این میان، باید میان کاهش ارزش صادرات و کاهش ارز واقعا در دسترس اقتصاد تمایز قائل شد؛ زیرا محدودیت انتقال، تسویه و بازگشت درآمدهای صادراتی نیز می‌تواند حتی بدون کاهش متناسب صادرات اسمی، عرضه ارز قابل استفاده را کاهش دهد. در شرایطی که تقاضای ارز برای واردات کالاهای واسطه‌ای، سرمایه‌ای و ضروری همچنان وجود دارد، کاهش عرضه ارز فشار افزایشی بر نرخ ارز وارد می‌کند. افزایش نرخ ارز نیز از طریق گران‌ترشدن نهاده‌های وارداتی، ماشین‌آلات، مواد اولیه و کالاهای نهایی به سطح عمومی قیمت‌ها منتقل می‌شود. بااین‌حال، اثر جنگ بر بازار ارز صرفا به کاهش عرضه محدود نیست. افزایش نااطمینانی اقتصادی می‌تواند تقاضای احتیاطی و سفته‌بازانه ارز را نیز تقویت کند. در نتیجه، کاهش عرضه و افزایش تقاضای ارز ممکن است به‌صورت همزمان عمل کنند و شدت جهش‌های ارزی را افزایش دهند. نکته مهم آن است که در اقتصادی با تورم مزمن و انتظارات ناپایدار، انتقال تغییرات نرخ ارز به قیمت‌های داخلی می‌تواند سریع‌تر و شدیدتر باشد. ازاین‌رو، شوک ارزی ناشی از جنگ، علاوه بر افزایش مستقیم هزینه واردات، می‌تواند به عاملی برای بازنگری گسترده قیمت‌ها در بخش‌های مختلف اقتصاد تبدیل شود. سومین کانال، انتظارات تورمی است؛ کانالی که در چارچوب اقتصاد کلان جدید و پژوهش‌های وودفورد جایگاه محوری دارد. تصمیمات خانوارها و بنگاه‌ها صرفا تابع شرایط کنونی نیست، بلکه به برداشت آنان از آینده قیمت‌ها، نرخ ارز، درآمد و سیاست‌های اقتصادی نیز بستگی دارد. در شرایط جنگی، افزایش نااطمینانی درباره تداوم درگیری، ظرفیت صادرات، وضعیت بودجه دولت و ارزش آینده پول ملی می‌تواند انتظارات تورمی را افزایش دهد. بنگاه‌ها ممکن است برای پوشش هزینه‌های پیش‌بینی‌شده، قیمت محصولات خود را زودتر تعدیل کنند. خانوارها ممکن است خرید برخی کالاهای بادوام را جلو بیندازند و صاحبان دارایی ممکن است سهم بیشتری از ثروت خود را به دارایی‌های جایگزین پول ملی اختصاص دهند. این واکنش‌ها می‌توانند به افزایش سرعت گردش پول، فشار بر بازار ارز و تشدید تورم منجر شوند. در چنین وضعیتی، حتی اگر شوک اولیه جنگ ماهیتی موقتی داشته باشد، تداوم انتظارات تورمی و واکنش‌های مالی و پولی می‌تواند آثار آن را ماندگار کند. البته انتظارات تورمی به‌تنهایی توضیح‌دهنده تورم پایدار نیستند. استمرار تورم بالا به نحوه تعامل این انتظارات با رشد نقدینگی، محدودیت عرضه، وضعیت مالی دولت و اعتبار سیاست‌گذار بستگی دارد. بنابراین، مدیریت انتظارات بدون اصلاح عوامل بنیادی ایجادکننده تورم، اثربخشی محدودی خواهد داشت. جنگ علاوه بر کانال‌های مالی، پولی و ارزی، از طریق کاهش ظرفیت تولید و افزایش هزینه‌های مبادله نیز بر تورم اثر می‌گذارد. آسیب به زیرساخت‌ها، اختلال در تامین انرژی و نهاده‌های تولید، افزایش هزینه حمل‌ونقل و بیمه و محدودیت تجارت خارجی، می‌تواند عرضه کل اقتصاد را کاهش دهد. در این وضعیت، اقتصاد با ترکیبی از افزایش قیمت‌ها و کاهش تولید مواجه می‌شود؛ وضعیتی که مهار آن صرفا با سیاست پولی انقباضی دشوار است. افزایش شدید نرخ بهره یا محدودسازی اعتبارات، اگرچه ممکن است بخشی از فشار تقاضا را کاهش دهد، اما همزمان می‌تواند سرمایه در گردش بنگاه‌ها و ظرفیت تولید را نیز محدود کند. برآوردهای صندوق بین‌المللی پول برای سال ۲۰۲۶، انقباض ۷.۶ درصدی اقتصاد ایران و تورم متوسط ۷۸.۹ درصدی را نشان می‌دهد. این ارقام پیش‌بینی هستند نه عملکرد قطعی سال، اما بیانگر شدت مخاطرات رکود تورمی در اقتصاد ایران‌اند.

برای مهار تورم چه کار باید؟

در چنین شرایطی، کنترل پایدار تورم مستلزم مجموعه‌ای هماهنگ از سیاست‌های مالی، پولی، ارزی و طرف عرضه است.

نخست، اصلاح ساختار بودجه و محدود کردن تامین مالی تورم‌زای کسری باید در اولویت قرار گیرد. شفاف‌سازی هزینه‌های جنگ و بازسازی، اولویت‌بندی مخارج، کاهش هزینه‌های غیرضروری و تقویت منابع درآمدی پایدار می‌تواند فشار بر شبکه بانکی و پایه پولی را کاهش دهد. بااین‌حال، تعدیل مالی نباید به کاهش نامتناسب سرمایه‌گذاری‌های ضروری یا حمایت از خانوارهای آسیب‌پذیر منجر شود. دوم، بانک مرکزی باید از استقلال عملی کافی برای کنترل رشد پول و مدیریت انتظارات برخوردار باشد. اعتبار سیاست پولی زمانی تقویت می‌شود که فعالان اقتصادی اطمینان داشته باشند اهداف اعلام‌شده با رفتار مالی دولت سازگارند. سوم، کاهش محدودیت‌های صادراتی، تسهیل بازگشت ارز حاصل از صادرات و بهبود دسترسی به منابع ارزی باید بخشی از راهبرد تثبیت اقتصاد باشد. مداخله ارزی بدون اصلاح عدم‌تعادل‌های بنیادی، نمی‌تواند جایگزین سیاست پایدار ارزی شود. چهارم، حفظ ظرفیت تولید، تامین سرمایه در گردش بنگاه‌های مولد و بازسازی زیرساخت‌های حیاتی برای جلوگیری از تبدیل شوک عرضه به تورم ماندگار ضروری است. در نهایت، مهم‌ترین پیام نوبل اقتصاد ۲۰۲۴ برای اقتصاد ایران آن است که ثبات قیمت‌ها محصول عملکرد یک نهاد یا یک ابزار سیاستی نیست. هنگامی که جنگ، کسری بودجه، محدودیت ارزی و انتظارات تورمی یکدیگر را تقویت می‌کنند، کنترل نقدینگی به‌تنهایی برای مهار تورم کافی نخواهد بود. مهار پایدار تورم در ایران بیش از هر چیز به شکستن چرخه بازخورد میان ناترازی مالی، کاهش ارزش پول ملی و انتظارات تورمی نیاز دارد؛ چرخه‌ای که بدون هماهنگی معتبر سیاست‌های مالی و پولی و کاهش نااطمینانی‌های اقتصادی، همچنان بازتولید خواهد شد.

عضو هیات علمی گروه اقتصاد دانشگاه فردوسی مشهد